

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Název školy	Střední průmyslová škola strojnická Vsetín
Číslo projektu	CZ.1.07/1.5.00/34.0483
Autor	Ing. Miroslav Václavík
Název šablony	III/2
Název DUMu	18.18 SOUSTAVA Fe-C
Tematická oblast	Základy metalografie
Předmět	Strojírenská technologie
Druh učebního materiálu	<i>Prezentace</i>
Anotace	Prezentace je zaměřena na základní poznatky o rovnovážném diagramu železo-grafit.
Vybavení, pomůcky	PC, dataprojektor
Ověřeno ve výuce dne, třída	6.11.2013, 4.A

Výukové cíle

- Žák se bude orientovat v oblasti základního rovnovážného diagramu Fe-C a jeho struktur.

Klíčová slova

- Rovnovážný / binární diagram Fe-C
- Stabilní soustava
- Koncentrace
- Teplota
- Tavenina
- Grafit/uhlík
- Tuhý roztok
- Grafitické eutektikum
- Grafitický eutektoid
- Austenit
- Ferit

Soustava Fe-C

DIGITÁLNÍ UČEBNÍ MATERIÁL

VLASTNOSTI DIAGRAMU

- **Znázorňuje** závislost obsahu uhlíku v železe (grafitu) na teplotě.
- **Stabilní soustava** – je to soustava, ve které existují stabilní fáze bez možnosti rozpadu (přeměny). V případě diagramu Fe-C je stabilní fází uhlík/grafit.
- **Obsahuje** oblasti ocelí a grafitických litin s lupínkovým grafitem (příp. šedých surových želez).
- **V případě ocelí nemá diagram význam**, jelikož v reálných podmínkách nelze vytvořit ocel čistě s vyloučeným grafitem bez cementitu.

VLASTNOSTI DIAGRAMU

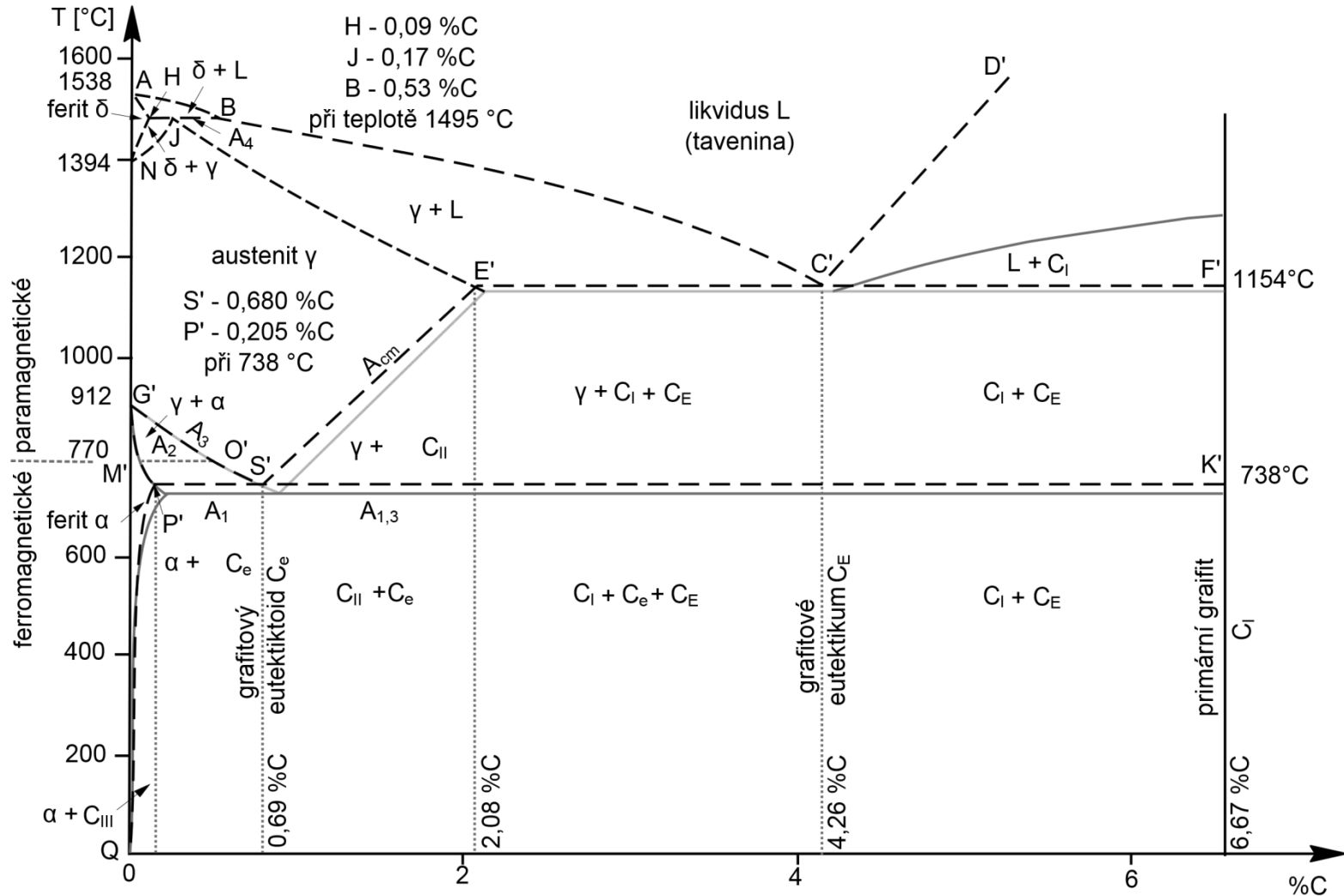
- **Rychlost ochlazování** má vliv na vznik typů litin. Menší rychlost – litina grafitická, větší rychlost - litina bílá (viz. diagram Fe-Fe₃C).
- **Příklady** (legující prvky, nečistoty) nemají většinou podstatný vliv na tvar diagramu a proto se převážně využívá tento vzorový typ.
- **Při srovnání s diagramem Fe-Fe₃C** jsou mírně posunuté teploty a obsahy uhlíku.

ZÁKLADNÍ STRUKTURY

- **Fe_α** - ferit, tuhý roztok uhlíku v železe alfa.
- **Fe_γ** - austenit, tuhý roztok uhlíku v železe gama.
- **Grafitický eutektoid** - směs feritu a grafitu.
- **Grafitické eutektikum** – směs austenitu a grafitu.
- **Grafit (uhlík)** – velmi měkký, drobivý, málo pevný.

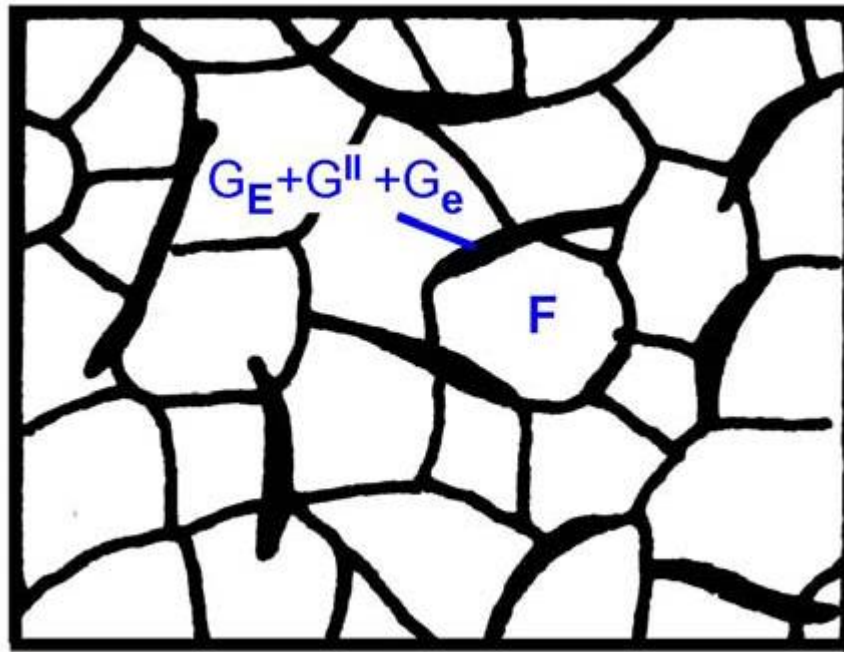
DIAGRAM Fe-C

Obr. 1 – Rovnovážný diagram Fe-C

PODEUTEKTICKÁ LITINA

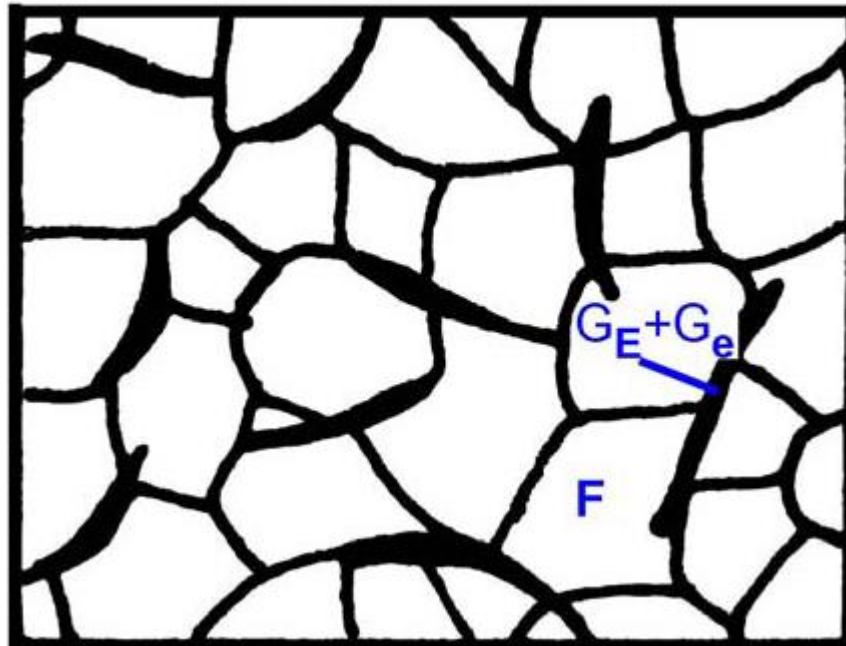
- 2,1 až 4,2%C

Obr. 2 – Podeutektická litina s lupínkovým grafitem

EUTEKTICKÁ LITINA

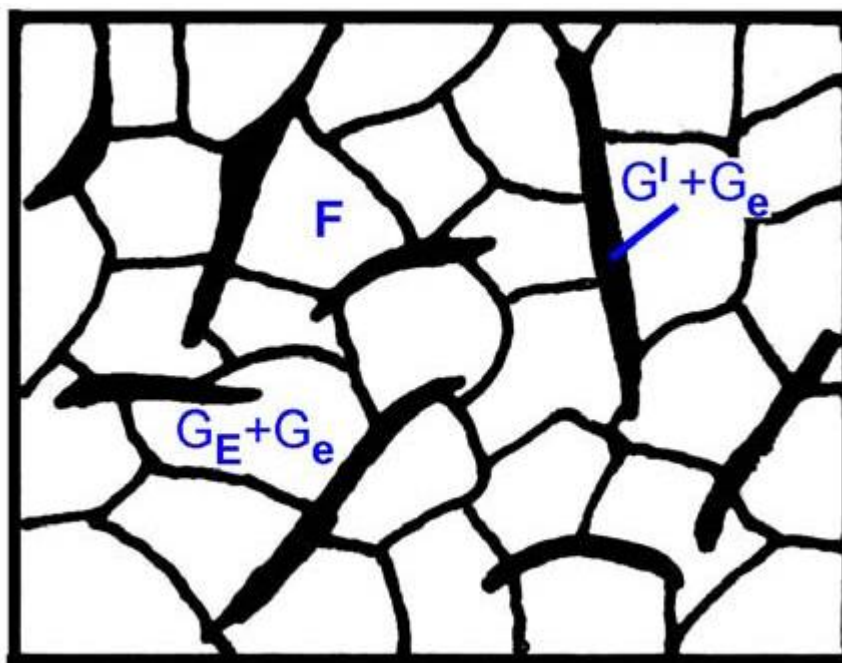
- 4,2%C

Obr. 3 – Eutektická litina s lupínkovým grafitem

NADEUTEKTICKÁ LITINA

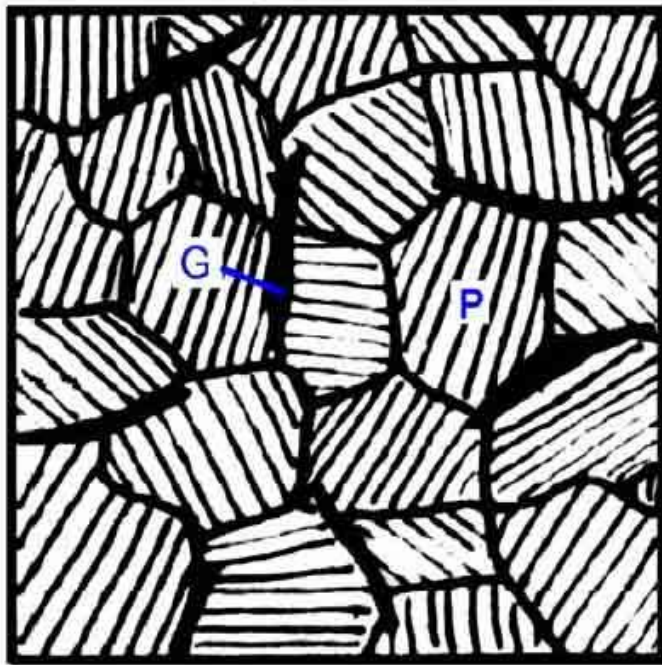
- Nad 4,2%C

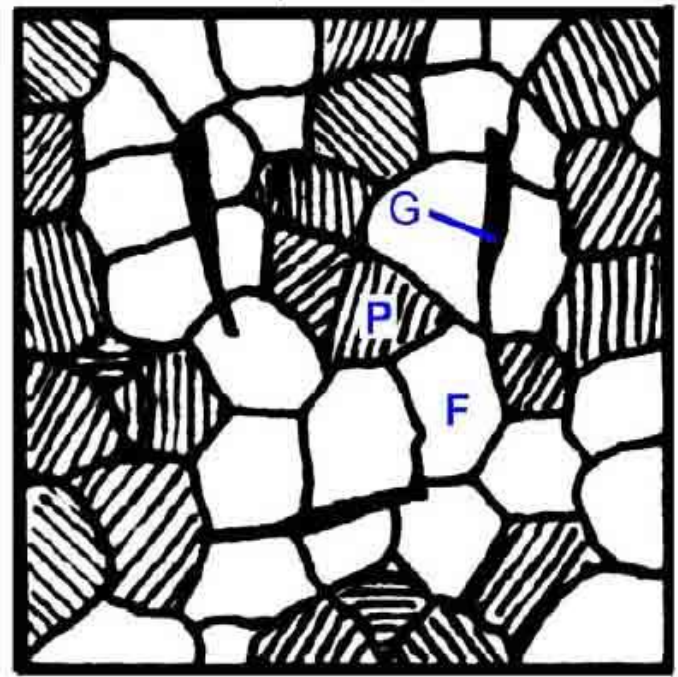
Obr. 4 – Nadeutektická litina s lupínkovým grafitem

LITINY S LUPÍNKOVÝM GRAFITEM A PERLITEM

- Při reálných rychlostech ochlazování může dojít k tomu, že eutektoidní přeměna proběhne úplně nebo částečně dle soustavy Fe-Fe₃C.

Obr. 5 – Perlitická matrice

Obr. 6 – Feriticko-perlitická matrice

PŘÍSADY PŘI VÝROBĚ LITIN

- **Grafitizační přísada** zaručující vznik grafitu i při vyšších rychlostech ochlazování – křemík.
- **Přísada zaručující perlitickou matici (Fe_3C)** i při pomalých rychlostech ochlazování – mangan nebo chrom.

Otázky

- Zakresli rovnovážný diagram železo-grafit, popiš jeho oblasti, význačné teploty a obsahy uhlíku.

Použité zdroje obrázků

Obr.1:

<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/ad/Fe-C-graphite-cs.svg>

Obr.2 až Obr.6:

Pacal, B., Doležal, P., Struktura slitin stabilní soustavy železo – uhlík (Fe – C) , Vysoké učení technické v Brně